

Stegengeur

Bert Middel

Stegengeur

Leven in een
volksbuurt

Noordboek

© 2020 Bert Middel | Uitgeverij Noordboek

Omslagontwerp Akimoto

Boekverzorging Gijsbert Raadgever, Akimoto

ISBN 978 90 5615 614 5

NUR 301 | 303

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Uitgeverij Noordboek, postbus 234, 8400 AE Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl

Uitgeverij Noordboek is onderdeel van
20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

Voor Liesbeth, mijn Zus

Met dank aan mijn Muze

Inhoud

De wreedheid van het toeval II

1. Een nette buurt 15

Een schone nek / Kouwe kak / Vlechtjes trekken / Achter het gordijn / Stuutsiekoorn / Krankjorum / 'Ons traauw'n' / Spionnetjes / Mevrouw / Ippie en Trippie / Verkeken kans / De 'Boezejeude' / 'Gain blievertje' / Nutsspaarbank / Voaderswichie / Strijdliederen / Cul de sac / Benuim'n noar / 't Grode Zaik'nhoes / Natuur / Paard en wagen / Nooit in de spiegel kijken / Buitenkant / Eelsk / Onecht / Weeshuis / De buuk vol aarm's en bain'n / Tangeert / Piesen in de soep / Canadezen / Familiefotoalbum / Sjappies, sloven, slobbers / Verschil moet er zijn / GVAV / 'De Leeuw van Groningen' / Luxe / Eropuit / De Ploeg / Zunde / Redeloos, radeloos, reddeloos / Snakkerds / Papiermolen / Wraakengel / Onbewoonbaar / Oranje band / Idool

2. Een nieuwe buurt 77

Hokken / 'Zo fien as wat' / Clubliefde / 'Slentertred' / Westkant Stad / Drie netten / 05900 / Overgeslagen / Welp / Spoken bestaan / Arbeiderspers / Sneltreinvaart / Bezorgd / Zonde van het geld / 'Guie Duutser' / Lederhosen / Voertaal / Drokte / Colijn / 'Sluwe' / Waarm eet'n / Jeuzelen / Clara / Lammert / Overstuur / Ruimte / Piene / De kop schaif / Lageland / Feestdagen / Kokeleko / Paasbest / Goedheiligman / Vuurwerk / Rituelen / 'Op de proeme kroep'n' / Suikeroom / Mopperkont / (Revolutionair) Socialist / Strijdbaar / Dubbele tong / Heilsleger / Driemansgraf / Park / Ouwe opa

3. In de buurt 149

Goed milieu / Professor / Nait speel'n, leer'n! / 'Arme mensen zijn dom' / Slim vergrêld / Cola met een rietje / Reciteren / Erkazet / Dingoh / Hitwezen / Cuby / Plaatsen des verderfs / Turks Fruit / Lou de Jong / Jaloers / Bleu / Vlieland / Medal tests / Verkikkerd / Ex-priester / 'Aan het bloed' / Langzaam doodgaan / Verdoofd / Chemokuren / Verslagen / Machteloos / Stortemelk / Observeren / Smeerlap / Retour Baflo / Fantasiewereld / Kleuren / B.P.M. / Stapelgek / NVSH / Nachtmerries / Pharetra

4. Uit de buurt **213**

*Stuff / Za Zen / Boerakker / Opjagen / Geleuter / In de partij /
Onbelast / 'Aktieleider' / Omzwaaien / Boezemvriend / Mystiek /
Zin en onzin / Schaakkoorts / Bruiloften / Feest en festijn*

5. Een eigen buurt **237**

*Bij de zaak / Martinitoren / Jantje-van-leiden / Zenuwarts / Verbittering /
Kleuterjuf / 'Goud veur mekoar' / Klaagzang / Kraken / Slangenkuil /
Modelactie / 'Arbeidersvijandig' / Boemerang / Nacht van de poëzie*

6. Zonder buurt **261**

*Kandidaats / Een ander universum / Druk druk druk / Ego / Een wereld
te winnen*

Nawoord **271**

De wreedheid van het toeval

In *Stegengeur* reflecteer ik op de eerste eenentwintig jaren van mijn leven. Een persoonlijk tijdsbeeld en tegelijk een caleidoscopische terugblik op de gang naar volwassenheid. Daarmee is dit boek een cultuurschets van het leven in een volksbuurt in de stad Groningen. Bewust is niet voor een strikt chronologische aanpak gekozen. Hier en daar springt de tijd. Op fragmentarische wijze belicht ik het einde van de jaren vijftig, de jaren zestig en het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw. Daarbij kenschets ik mijn omgeving in die voor mij roerige en ook vormende jaren.

Onontkoombaar met de blik van jaren later beschrijf ik hoe het was en vooral hoe ik het destijds heb ervaren en beleefd. Daarmee is voorbijgegaan aan hoe het zou worden. Hoewel, wanneer je niet beseft waar je vandaan komt, zie je evenmin de weg die voor je ligt.

De eerste versie van dit boek, eveneens met de titel *Stegengeur*, schreef ik in 1992, het geboortjaar van m'n jongste zoon. Misschien zou het ooit te pas komen om mijn kinderen te laten weten hoe hun voorland eruitzag. Als ze daar al enige belangstelling voor zouden hebben. De toekomst is immers altijd spannender dan het vermolmd en soms zo vertekende verleden.

Ruim vijfenentwintig jaar later keek ik weer naar het manuscript en besloot ik het te voltooien, in de vorm van een bibliothele uitgave met een beperkte oplage, bedoeld voor mijn naaste omgeving. Deze verscheen in het voorjaar van 2018. Op dat moment was ik mantelzorger voor mijn hoogbejaarde en dementerende ouders. Met hen was nauwelijks nog een gesprek mogelijk, behalve als het over vroeger ging. Hun kortetermijngeheugen bleek vervluchtigd, over toen viel des te meer te vertellen.

Zo belandde ik bij een herbeleving van mijn jeugd. De beelden van destijds kwamen weer op mijn netvlies, gebeurtenissen kwamen boven,

gesprekken kon ik bijna woordelijk reproduceren. Daarbij kwam mijn ‘moedertaal’, het Gronings, weer tot leven.

Intussen is mijn vader op bijna 97-jarige leeftijd overleden. Struinend door de spullen die hij achterliet, besloot ik *Stegengeur* te herschrijven en uit te breiden.

Steven Sterk, uitgever in mijn Noorderland, overtuigde mij om deze herziene versie van *Stegengeur* te publiceren. Volgens hem verdienen het geschetste tijdsbeeld van de deels nog verzuilde jaren vijftig, zestig en zeventig van de vorige eeuw, de met een *couleur locale* beschreven normen, waarden en gedragingen in een volksbuurt, de sociale stijging vanuit een arbeidersmilieu, de cultuurschok waarmee dit gepaard gaat en ervaringen met ernstige ziektes en de dood een breed lezerspubliek.

Op één aspect wijk ik af van de werkelijkheid. Om de betrokkenen niet in verlegenheid te brengen, zijn enkele voornamen gefingeerd. Agaath, Alice, Clara en José heten in het dagelijkse leven anders.

Mijn zus Liesbeth is al meer dan vijftig jaar dood, in januari 2020 overleed mijn moeder in haar vierennegentigste jaar. Dat tekent de wreedheid van het toeval. Kinderen horen niet eerder dood te gaan dan hun ouders.

In de laatste drie jaar van haar al deels vervlogen leven woonde mijn moeder in het woonzorgcentrum De Brink, in de Groningse wijk Helpman. Ze wilde altijd al sjeik wonen, het liefst in Helpman, aan de zuidkant van de stad. Op haar negentigste kwam haar droom uit, al was ze toen al te dement om dat zelf te beseffen.

Noorderland, begin 2020

I. Een nette buurt

Het was een gewone buurt. Eentonig, netjes en een beetje grauw, zoals er vele waren. Straten in een vast patroon, huizenrijen identiek aan elkaar. We moesten er blij mee zijn. Je zou ze maar de kost geven die het slechter hadden getroffen dan wij.

Wij, dat waren arbeidersmensen en eigenlijk toch ook weer niet. Onze vaders hadden vast werk, ze waren geschoolde of op zijn minst geoefende arbeiders. We staken keurig in de kleren en kwamen uit nette gezinnen. Onze moeders bleven thuis, want zij hoefden niet buiten de deur te werken. Sommigen konden urenlang bij de deuropening, in werkschort en met gekruiste armen, met elkaar het dagelijks leven doornemen. Dat leven speelde zich voor een groot deel op straat af. Wat op straat niet gezien mocht worden, kon ook beter binnen blijven. Juist wat zich binnenshuis voordeed was onderwerp van gesprek. Of eigenlijk, dat wat zich daar zou kunnen voltrekken. En zo passeerden degenen die wel eens niet zo keurig konden zijn de revue. Zoals die weduwwrouw met twee kinderen van even verderop, die mannenbezoek kreeg. Later bleek het om een familielid te gaan, de weduwe hield voortaan de deur gesloten voor mannen. Er kwamen toch alleen maar praatjes van. Verder was er die oudere vrijgezel, die elke donderdag zijn snoepje-van-de-week ontving. Vlakbij de hoek huisde een jonge vrouw die gescheiden was en met wie ook niet werd gepraat. Althans, niet meer dan strikt noodzakelijk. Des te meer werd er over haar gepraat.

Een schone nek

De buurt had een eigen winkel, de kruidenier van coöperatie De Toekomst, dus van de arbeiders zelf. Elke zomer was deze winkel wegens vakantie een week dicht en dat gaf problemen. Want de enige andere winkel op loopafstand, aan de rand van de wijk, was gereformeerd.